

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจในชนบทของประเทศไทยยังคงเป็นเกษตรกรรมและที่ดินทำกินเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งของการผลิตทางการเกษตร ดังนั้นรายได้และผลผลิตของเกษตรกรจึงขึ้นอยู่กับลักษณะการใช้ที่ดินในการเกษตรเป็นสำคัญ ในอดีตรายได้และผลผลิตของเกษตรกรขยายตัวสูงขึ้นเนื่องจากการขยายพื้นที่ทางการเกษตร ดังจะเห็นได้จากเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรได้เพิ่มขึ้นจาก 65.9 ล้านไร่ ในปี พ.ศ.2504 เป็น 132.5 ล้านไร่ในปี พ.ศ. 2538 ขณะเดียวกันเนื้อที่ป่าไม้ของประเทศลดลงจาก 175.2 ล้านไร่ เหลือ 82.2 ล้านไร่ในช่วงปีเดียวกัน (ตาราง 1.1) ในทำนองเดียวกันข้อมูลจากกรมพัฒนาที่ดินกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ชี้ให้เห็นว่าเนื้อที่ทั้งหมดของประเทศไทยจำนวน 320.7 ล้านไร่ นั้นมีพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรร้อยละ 52 หรือ 168 ล้านไร่เท่านั้น และปัจจุบันที่ดินเหล่านี้ได้ถูกนำมาใช้หมดแล้ว ประกอบกับปัจจุบันพื้นที่ป่าไม้ของประเทศเหลือไม่ถึงหนึ่งในสามของพื้นที่ทั้งหมด ดังนั้นโอกาสที่จะขยายพื้นที่ทางการเกษตรออกไปอีกในอนาคตจึงกระทำยาก (โสภณ สมชาญ, 2537)

ตาราง 1.1 : เปรียบเทียบเนื้อที่ป่าไม้กับเนื้อที่ถือครองทางการเกษตร พ.ศ.2504 ถึง 2538

(หน่วย : ล้านไร่)

ปี	เนื้อที่ป่าไม้		เนื้อที่ถือครองทางการเกษตร		เนื้อที่ไม่ได้จำแนก	
	พื้นที่	ร้อยละ	พื้นที่	ร้อยละ	พื้นที่	ร้อยละ
2504	175.2	54.5	65.9	20.5	79.9	25.0
2508	163.9	50.8	79.7	24.8	77.4	24.1
2512	149.1	46.4	90.4	28.2	81.5	25.4
2516	134.7	41.9	109.2	34.0	77.1	24.1
2520	116.5	36.4	113.8	35.5	90.3	28.1
2524	100.6	31.3	121.3	37.8	98.8	30.8
2528	93.2	29.0	128.6	40.0	99.2	31.0
2532	89.6	28.0	131.8	41.0	99.6	31.0
2534	85.4	26.6	133.1	41.5	102.2	31.9
2536	83.4	26.0	131.3	41.0	106.0	33.0
2538	82.2	25.6	132.5	41.3	106.1	33.1

ที่มา : สถิติการเกษตรปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2528/29, 2533/34, 2538/39, 2539/40

หมายเหตุ : ค่าร้อยละของพื้นที่คำนวณเทียบจากพื้นที่ประเทศไทยประมาณ 321 ล้านไร่

เมื่อที่ดินทำกินมีจำกัด ในขณะที่ประชากรมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี ความต้องการใช้ที่ดินทางการเกษตรจึงมีมากขึ้นด้วย ประกอบกับประเพณีแบ่งมรดกที่ดินทำกินให้แก่บุตรหลานทำให้ที่ดินทำกินถูกแบ่งซอยให้มีขนาดเล็กลงเรื่อย ๆ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีผลทำให้สัดส่วนของเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรต่อครัวเรือนเกษตรกรมีขนาดลดลง ดังจะเห็นได้จากตาราง 1.2 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าขนาดของฟาร์มทั้งในภาพรวมของประเทศ ภาคเหนือ และจังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงปี พ.ศ.2531 ถึง พ.ศ. 2538 มีแนวโน้มลดลงเรื่อย ๆ ตามลำดับ ดังนั้นภายใต้ข้อจำกัดทางด้านขนาดและจำนวนของที่ดินทำกิน แนวทางที่จะทำให้เกษตรกรมีรายได้และผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้นนั้น เกษตรกรจะต้องมีการใช้ที่ดินทำกินในทางที่จะให้เกิดผลตอบแทนสูงสุดต่อหนึ่งหน่วยพื้นที่ และให้สามารถใช้ได้ตลอดปีเป็นสำคัญ

ตาราง 1.2 : ข้อมูลแนวโน้มขนาดฟาร์มของประเทศ ภาคเหนือ และจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ.2531 ถึง พ.ศ.2538

(หน่วย : ไร่/ครัวเรือน)

พื้นที่	ขนาดฟาร์ม (farm size)		
	พ.ศ. 2531	พ.ศ. 2535	พ.ศ.2538
ประเทศไทย	28.2	25.6	25.2
ภาคเหนือ	24.8	22.9	22.6
จังหวัดเชียงใหม่	9.7	9.3	9.3

ที่มา : สถิติการเกษตรปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2538/39, 2539/40

จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่หนึ่งที่ประสบปัญหาเรื่องความจำกัดทางด้านขนาดและจำนวนของที่ดินทำกิน นอกจากข้อมูลในตาราง 1.2 จะแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ถือครองเนื้อที่ทางการเกษตรโดยเฉลี่ยต่อครัวเรือนลดลงเรื่อย ๆ แล้ว ผลจากการสำรวจการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ.2541 ยังแสดงให้เห็นอีกว่าจากผู้ถือครองทางการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ทั้งสิ้นจำนวน 152,529 ครัวเรือน และเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรจำนวน 1,221,796 ไร่ นั้น เป็นผู้ถือครองที่ดินทำกินต่ำกว่า 40 ไร่ ถึงร้อยละ 99 ส่วนผู้ที่ถือครองที่ดินตั้งแต่ 40 ไร่ขึ้นไปมีเพียงร้อยละ 1.0 เท่านั้น กล่าวคือเกษตรกรจังหวัดเชียงใหม่เป็นผู้ถือครองที่ดินขนาดเล็กโดยเฉลี่ยเพียงครัวเรือนละ 9.1 ไร่เท่านั้น (ตาราง 1.3)

ตาราง 1.3 : จำนวนผู้ถือครองพื้นที่ทำกินแยกตามขนาดที่ดินทำกินที่ถือครอง

จ.เชียงใหม่ ^{1/}			อ.สันป่าตอง ^{2/}		
ขนาดเนื้อที่ถือครอง (ไร่)	จำนวนผู้ถือครอง (ครัวเรือน)	ร้อยละ	ขนาดเนื้อที่ถือครอง (ไร่)	จำนวนผู้ถือครอง (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 6	84,379	55.3	ต่ำกว่า 5	8,970	77.8
6-9	32,898	21.6	6-10	2,214	19.2
10-39	33,774	22.1	11-20	345	3.0
40 ไร่ขึ้นไป (ค่าเฉลี่ย = 9.1 ไร่)	1,478	1.0	21 ขึ้นไป (ค่าเฉลี่ย = 4.6 ไร่)	-	-
รวม	152,529	100.0	รวม	11,529	100.0

ที่มา : ^{1/} ตำรวจการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ.2541

^{2/} สำนักงานเกษตรอำเภอสันป่าตอง กรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2539

เมื่อพิจารณาแยกย่อยเป็นรายอำเภอ ถึงแม้ว่าอำเภอสารภีจะมีสัดส่วนของพื้นที่ถือครองทางการเกษตรสูงเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวคือมีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรถึงร้อยละ 59.2 ของพื้นที่ทั้งอำเภอ (ตาราง 1.4) แต่สภาพพื้นที่ทางการเกษตรของอำเภอสารภีมีเป็นลักษณะเป็นสวนลำไยดั้งเดิมเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่สภาพพื้นที่ทางการเกษตรของอำเภอสันป่าตอง ซึ่งมีสัดส่วนพื้นที่ถือครองทางการเกษตรสูงเป็นอันดับสอง คือ ร้อยละ 46 ของพื้นที่อำเภอทั้งหมด ลักษณะการใช้ที่ดินทำกินของเกษตรกรมีทั้งการทำนา ทำไร่ และทำสวนใกล้เคียงกัน นอกจากนั้นประชากรในพื้นที่อำเภอสันป่าตองส่วนใหญ่ร้อยละ 57.9 หรือ 12,163 ครัวเรือน จากครัวเรือนทั้งสิ้นจำนวน 21,023 ครัวเรือนยังประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักอีกด้วย (สำนักงานเกษตรอำเภอสันป่าตอง, 2539) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าอำเภอสันป่าตองเป็นแหล่งเกษตรกรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่

สำหรับการถือครองที่ดินทำกินของเกษตรกรอำเภอสันป่าตองนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 97 ของเกษตรกรทั้งหมดถือครองที่ดินทำกินไม่เกิน 10 ไร่ ส่วนเกษตรกรที่ถือครองที่ดินทำกินตั้งแต่ 10 ไร่ขึ้นไปมีเพียงร้อยละ 3.0 เท่านั้น ดังนั้นโดยเฉลี่ยแล้วเกษตรกรอำเภอสันป่าตองถือครองที่ดินทำกินขนาดเล็กเพียงครัวเรือนละ 4.6 ไร่เท่านั้น (ตาราง 1.3)

ตาราง 1.4 : เนื้อที่ถือครองทางการเกษตร จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2536

อำเภอ	เนื้อที่อำเภอ		เนื้อที่ถือครองทางการเกษตร	
	ตร.กม.	ไร่	ไร่	ร้อยละ
เมืองเชียงใหม่	166.4	103,993.1	13,007.0	12.5
จอมทอง	972.4	607,768.1	85,745.0	14.1
เชียงดาว	1,882.1	1,176,301.3	86,451.0	7.3
ไชยปราการ	510.9	319,281.9	58,976.0	18.5
ดอยสะเก็ด	671.3	419,547.5	55,571.0	13.2
ดอยเต่า	803.9	502,448.8	36,130.0	7.2
ฝาง	888.2	555,102.5	117,956.0	21.2
พร้าว	1,148.2	717,616.3	92,392.0	12.9
แม่แจ่ม	3,361.2	2,100,719.4	78,576.0	3.7
แม่แตง	1,362.8	851,740.0	96,509.0	11.3
แม่ริม	443.6	277,271.3	31,119.0	11.2
กิ่ง อ.แม่วาง	601.2	375,750.0	31,962.0	8.5
แม่ฮาย	736.7	460,438.1	112,816.0	24.5
กิ่ง อ.เวียงแหง	672.2	420,107.5	16,841.0	4.0
สะเมิง	898.0	561,263.8	27,508.0	4.9
สันกำแพง	640.1	400,060.0	74,519.0	18.6
สันทราย	285.0	178,136.9	50,037.0	28.1
สันป่าตอง	178.2	111,375.0	51,230.0	46.0
สารภี	97.5	60,910.6	36,043.0	59.2
หางดง	263.1	164,441.3	37,016.0	22.5
อมก๋อย	2,093.8	1,308,644.4	66,132.0	5.1
ฮอด	1,430.4	893,989.4	36,089.0	4.0
รวม	20,107.1	12,566,906.9	1,292,625.0	

ที่มา : สำนักงานการเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2536

เมื่อที่ดินทำกินมีขนาดเล็ก เกษตรกรในอำเภอสันป่าตองจึงมีการใช้ประโยชน์สูงสุดจากที่ดินทำกินด้วยการใช้ที่ดินในการทำนา ทำไร่ และทำสวนต่อเนื่องตลอดทั้งปี ในลักษณะการปลูกพืชหมุนเวียนตามฤดูกาล ดังแสดงในตาราง 1.5

ตาราง 1.5 : การใช้ที่ดินทางการเกษตร อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

(หน่วย : ไร่)

ปีการเพาะปลูก	ที่นา	ทำไร่	ไม้ผล	ไม้ดอก	พืชผัก
2534/35	43,887	26,754	9,082	-	5,353
2537/38	42,203	19,721	9,673	-	1,815
2538/39	41,732	19,471	13,883	20	7,089
2539/40	41,763	16,721	13,991	28	5,949

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอสันป่าตอง พ.ศ.2542

ปัจจุบันเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสันป่าตองมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทำกินไปเป็นสวนผลไม้โดยเฉพาะสวนลำไยเพิ่มมากขึ้นเป็นอันมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่าเกษตรกรมีแบบแผนการใช้ที่ดินทางการเกษตรอย่างไร รวมถึงมีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินทางการเกษตรไปเป็นสวนลำไยและต้องการศึกษาเปรียบเทียบผลตอบแทนสุทธิทางการเกษตรระหว่างเกษตรกรกลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินกับเกษตรกรกลุ่มที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินไปเป็นสวนลำไย ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมสนับสนุนการใช้ที่ดินทำกินของเกษตรกรให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินของเกษตรกร ในพื้นที่อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินไปเป็นสวนลำไยของเกษตรกร ในพื้นที่อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

1.2.3 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลตอบแทนสุทธิทางการเกษตรระหว่างเกษตรกรที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินกับเกษตรกรที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินไปเป็นสวนลำไย ในพื้นที่อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ได้จำกัดพื้นที่ในการศึกษา คือ ในพื้นที่อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาแบบแผนการใช้ที่ดินในการเกษตร โดยทำการสำรวจข้อมูลในตำบลแม่ก๊า ตำบลมะขามหลวง และตำบลมะขุนหวาน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทำกินไปเป็นสวนลำไยจำนวนมาก

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ทำให้ทราบแบบแผนการใช้ที่ดินทำกิน และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกิน ไปเป็นสวนลำไยของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อที่จะนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนส่งเสริมสนับสนุนการใช้ที่ดินทำกินให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นแนวทางในการเพิ่มผลผลิตและรายได้ในระยะยาวของเกษตรกรต่อไป

1.5 นิยามศัพท์

แบบแผนการใช้ที่ดินทำกิน หมายถึง แบบแผนการใช้ที่ดินทำกินในการปลูกพืชหลัก 4 ชนิด ได้แก่ ข้าว ถั่วเหลือง กระเทียม และลำไย

การเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกิน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทำกินจากการทำนา ทำไร่ ไปทำเป็นสวนลำไย

การใช้ที่ดินในทางเกษตรกรรม หมายถึง การใช้ที่ดินทำกินในการปลูกพืช

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกร ได้แก่ ขนาดที่ดินทำกินที่ถือครอง รายได้เฉลี่ยต่อหัวต่อปีของครัวเรือน และมูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน

ปัจจัยทางด้านสังคมของครัวเรือนเกษตรกร ได้แก่ อายุของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน และปริมาณน้ำในการเกษตร

จำนวนแรงงานในครัวเรือนเกษตรกร หมายถึง สมาชิกครัวเรือนที่มีอายุตั้งแต่ 11 ถึง 65 ปี ที่ช่วยงานในภาคเกษตร และอยู่ในสถานะที่พร้อมทำงาน ยกเว้น นักเรียน นักศึกษา นักบวช คนพิการ และทุพพลภาพไร้ความสามารถ

ทำนา หมายถึง การใช้ที่ดินทำกินในการปลูกข้าว

ทำไร่ หมายถึง การใช้ที่ดินทำกินในการปลูกกระเทียม หรือปลูกถั่วเหลือง

ทำสวน หมายถึง การใช้ที่ดินทำกินในการปลูกลำไย

1.6 สภาพพื้นที่ทำการวิจัย

การศึกษาในหัวข้อปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินของเกษตรกรในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยในพื้นที่อำเภอสันป่าตอง ซึ่งเป็นแหล่งเกษตรกรรมที่สำคัญของจังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้นในหัวข้อนี้จึงกล่าวถึงลักษณะของพื้นที่ดังกล่าวโดยสังเขป เพื่อจะได้ทราบถึงลักษณะทางภูมิศาสตร์ สภาพภูมิประเทศ ลักษณะทางกายภาพ รวมถึงสภาพทางการเกษตร และลักษณะการใช้ที่ดินทำกินของพื้นที่ดังกล่าว โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

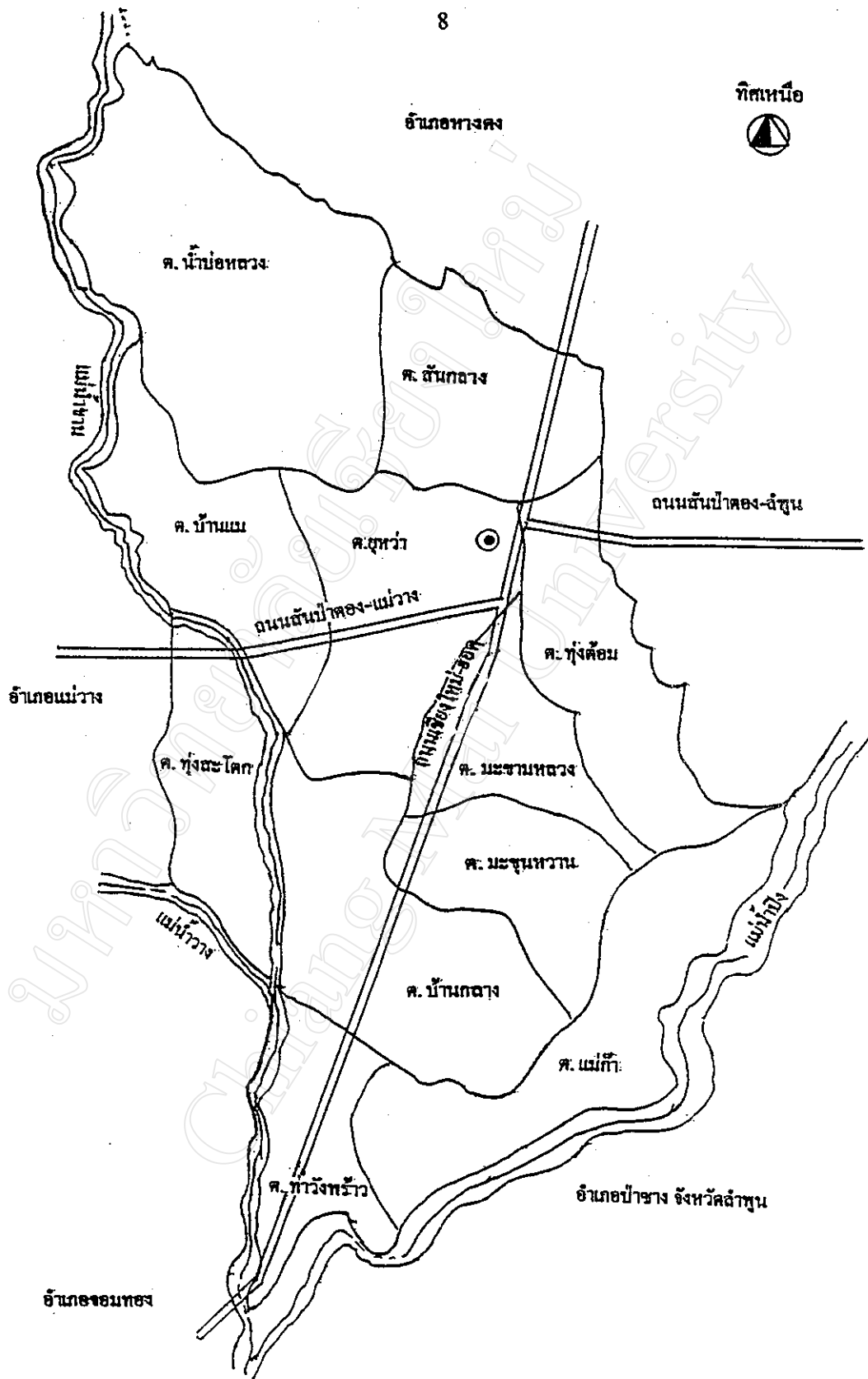
1.6.1 ลักษณะทางภูมิศาสตร์

ก. ที่ตั้ง อาณาเขต และการปกครอง

อำเภอสันป่าตองเป็นอำเภอหนึ่งในจำนวน 22 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ มีระยะทางห่างจากจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 22 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 178.188 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 111,367.5 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอต่าง ๆ ดังนี้ (แผนปฏิบัติการอำเภอสันป่าตองประจำปี พ.ศ. 2542)

ทิศเหนือ	ติดต่ออำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่
ทิศใต้	ติดต่ออำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันออก	ติดต่ออำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอเมืองกับอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
ทิศตะวันตก	ติดต่ออำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ มีการปกครองจำนวน 117 หมู่บ้าน รวม 11 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลลุมพุก ตำบลสันกลาง ตำบลท่าวังพร้าว ตำบลมะขามหลวง ตำบลแม่ก้า ตำบลบ้านแม่ ตำบลบ้านกลาง ตำบลทุ่งสะโตก ตำบลทุ่งค้อม ตำบลน้ำบ่อหลวง และตำบลมะขุนหวาน โดยตำบลลุมพุกนั้นเป็นสถานที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอสันป่าตอง (รูป 1)

รูป 1 แผนที่สังเขปอําเภอดันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ข. ประชากร แรงงาน และการประกอบอาชีพ

จากข้อมูลแผนปฏิบัติการอำเภอสันป่าตองประจำปี พ.ศ.2542 ซึ่งให้เห็นว่าปัจจุบันประชากรอำเภอสันป่าตองมีทั้งหมดจำนวน 79,666 คน แยกเป็นประชากรชายจำนวน 38,721 คน และประชากรหญิงจำนวน 41,045 คน ดังตาราง 1.6

ตาราง 1.6 : จำนวนประชากรอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2542

(หน่วย : คน)

ตำบล	เพศชาย	เพศหญิง	รวม
ยูหว่า	6,557	7,275	13,832
สันกลาง	2,174	2,301	4,475
ท่าวังพร้าว	1,946	2,007	3,953
มะขามหลวง	3,304	3,492	6,796
แม่ก้ำ	3,924	4,031	7,955
บ้านแม่	3,528	3,698	7,226
บ้านกลาง	4,884	5,326	10,210
ทุ่งสะโตก	3,417	3,463	6,880
ทุ่งด้อม	3,626	4,070	7,696
น้ำป่อหลวง	2,531	2,508	5,039
มะขุนหวาน	2,730	2,874	5,604
รวม	38,721	41,045	79,666

ที่มา : ข้อมูลแผนปฏิบัติการอำเภอสันป่าตอง พ.ศ. 2542

นอกจากนั้นข้อมูลแผนพัฒนาการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอสันป่าตองประจำปี พ.ศ. 2539 รายงานว่า โดยส่วนใหญ่ประชากรของอำเภอสันป่าตองประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก กล่าวคือ มีครัวเรือนเกษตรกรทั้งสิ้นจำนวน 12,163 ครัวเรือน จากครัวเรือนทั้งสิ้นจำนวน 21,023 ครัวเรือนหรือร้อยละ 57.9 ของครัวเรือนทั้งหมด ในด้านของแรงงานจึงเป็นลักษณะการใช้แรงงานทางการเกษตรเป็นสำคัญ นอกจากนั้นเป็นแรงงานอุตสาหกรรมครัวเรือนและรับจ้างทั่วไป (ตาราง 1.7) ทั้งนี้

ปัจจุบันในพื้นที่อำเภอสันป่าตองนั้นแรงงานในโรงงานแปรรูปเริ่มมีบทบาทสำคัญมากกว่าแรงงานด้านการเกษตร จึงทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานทางการเกษตรและค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้น

ตาราง 1.7 : การประกอบอาชีพของประชาชน อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2539

(หน่วย : ครัวเรือน)

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกรรม	12,163	57.9
รับจ้าง	4,574	21.8
ค้าขาย	1,228	5.8
อุตสาหกรรม	1,245	5.9
อื่นๆ	1,813	8.6
รวม	21,023	100.0

ที่มา : แนวทางพัฒนาการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอสันป่าตอง พ.ศ. 2539

1.6.2 สภาพภูมิประเทศ

อำเภอสันป่าตองมีรูปร่างกว้างเป็นแนวจากทิศตะวันตกไปทิศตะวันออก โดยพื้นที่ทางทิศตะวันตกสูงลาดเทไปทางทิศตะวันออก ลักษณะเป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเกษตร มีพื้นที่เป็นภูเขาและป่าไม้เพียงเล็กน้อยประมาณร้อยละ 10 ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติอยู่ในเขตตำบลสันกลางและตำบลน้ำบ่อหลวง และมีแม่น้ำไหลผ่าน 3 สาย คือ แม่น้ำปิง ไหลผ่านตำบลแม่ก้ำและตำบลท่าวังพร้าว เป็นแนวยาวจากทิศเหนือไปทิศใต้ แม่น้ำขานไหลผ่านตำบลสันกลาง ตำบลบ้านแม่ตำบลยู่หว้า ตำบลทุ่งค่อม และตำบลมะขามหลวง เป็นแนวจากทิศตะวันตกไปทิศตะวันออกไหลสู่แม่น้ำปิง และแม่น้ำวาง ไหลผ่านตำบลทุ่งสะโตก ตำบลสันกลาง และตำบลท่าวังพร้าว เป็นแนวจากทิศตะวันตกไปทิศตะวันออกไหลสู่แม่น้ำปิง

1.6.3 การคมนาคม

ทางการคมนาคม อำเภอสันป่าตองมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 สายเชียงใหม่-ฮอด-แม่ฮ่องสอน เป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อกับจังหวัดและอำเภอใกล้เคียง นอกจากนี้ยังมีทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1015 เชื่อมจากอำเภอสันป่าตองถึงจังหวัดลำพูนเป็นระยะทาง 13 กิโลเมตร และทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1013 เชื่อมอำเภอสันป่าตองถึงอำเภอแม่วาง นอกจากนี้ยังมีทางหลวงชนบทอีกเป็นจำนวน 39 สาย

1.6.4 ลักษณะทางกายภาพ

ในส่วนของลักษณะทางกายภาพของพื้นที่อำเภอสันป่าตองนั้นจะกล่าวถึง ข้อมูลในเรื่องของดินในพื้นที่อำเภอสันป่าตอง ความเหมาะสมของดินในการที่จะใช้ในการเกษตร แหล่งน้ำที่เกษตรกรใช้ในการเกษตร สภาพภูมิอากาศ รวมถึงการกระจายตัวของน้ำฝน และภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นในพื้นที่อำเภอสันป่าตอง

ก. ข้อมูลในเรื่องดิน

ในพื้นที่อำเภอสันป่าตองส่วนใหญ่จะเป็นดินชุดดินหางดง รองลงมาคือชุดดินสันทราย และชุดดินโคราชตามลำดับ ซึ่งในแต่ละตำบลจะมีดินหลายชุด ตามรายละเอียดที่แยกออกเป็นรายตำบล ดังต่อไปนี้ (รูป 2)

ตำบลแม่แก้ว	ประกอบด้วย ชุดดินพิมาย ดินราชบุรี ดินนครปฐม ดินสันทราย และดินท่าม่วง
ตำบลทุ่งด้อม	ประกอบด้วย ชุดดินหางดง
บ้านแม่	ประกอบด้วย ชุดดินหางดง และดินสันทราย
ตำบลทุ่งสะโตก	ประกอบด้วย ชุดดินหางดง และดินโคราช
ตำบลยู่หว้า	ประกอบด้วย ชุดดินหางดง ดินนครปฐม ดินสันทราย และดินโคราช
ตำบลท่าวังพร้าว	ประกอบด้วย ชุดดินพิมาย ดินหางดง ดินนครปฐม และดินท่าม่วง
ตำบลมะขามหลวง	ประกอบด้วย ชุดดินโคราช ดินหางดง และดินสันทราย
ตำบลมะขุนหวาน	ประกอบด้วย ชุดดินโคราช และดินสันทราย

ตำบลบ้านกลาง	ประกอบด้วย ชุดดิน ร้อยเอ็ด ดิน โคราช ดินหางคง และดินสันทราย
ตำบลสันกลาง	ประกอบด้วย ชุดดินสันทราย
ตำบลน้ำบ่อหลวง	ประกอบด้วย ชุดดินสันทราย ดินท่ายาง และดินตะกอนน้ำตามที ลาดเชิงเขา

ข. ความเหมาะสมของดิน

ในพื้นที่อำเภอสันป่าตองมีดินหลากหลายชนิด โดยดินแต่ละชนิดมีความเหมาะสมในการใช้เพาะปลูกพืชที่แตกต่างกัน ดังนี้

ชุดดินพิมาย ดินหางคง และดินนครปฐม	เหมาะสำหรับการปลูกข้าว พืชล้มลุก และพืชผัก
ชุดดินร้อยเอ็ด	เหมาะสำหรับการปลูกพืชไร่ และพืช ผักต่าง ๆ
ชุดดินโคราช ดินท่าม่วง ดินสันป่าตอง	เหมาะสำหรับการปลูกไม้ยืนต้น พืชผัก และพืชไร่
ชุดดินสันป่าตอง	เหมาะสำหรับการปลูกไม้ยืนต้น และ หนุ่ยเลี้ยงสัตว์
ชุดดินท่ายาง	ไม่เหมาะสำหรับไม้ผล ไม้ยืนต้น หรือ หนุ่ยเลี้ยงสัตว์

ค. แหล่งน้ำในการเกษตร

ในพื้นที่อำเภอสันป่าตองนั้น เกษตรกรส่วนมากอาศัยแหล่งน้ำทางการเกษตรที่เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยการก่อสร้างเหมืองฝายซึ่งเรียกว่า ฝายชลประทานราษฎร์ กั้นน้ำ 3 สาย คือ แม่น้ำปิง แม่น้ำวาง และแม่น้ำขาน สำหรับหนองน้ำธรรมชาติมีอยู่หนึ่งแห่ง คือ หนองสระเรียม ซึ่งตั้งอยู่ที่หมู่ 9 ตำบลยู่หวา โดยหนองสระเรียมได้รับการปรับปรุงจากกรมชลประทาน มีพื้นที่ทั้งหมดจำนวน 108 ไร่ สามารถเก็บกักน้ำได้มากที่สุดถึง 500,000 ลูกบาศก์เมตร

ส่วนแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น หรือชลประทานหลวงนั้นเป็นการรับน้ำจากชลประทานแม่แตง โดยมีคลองส่งน้ำผ่านตำบลต่าง ๆ ในอำเภอสันป่าตอง ยกเว้น ตำบลบ้านแม่ และตำบลทุ่งโตก

แหล่งน้ำใต้ดิน มีบ่อน้ำบาดาลกับบ่อน้ำตื้น โดยบ่อน้ำบาดาลแยกเป็นบ่อส่วนตัวจำนวน 3,480 บ่อ บ่อส่วนรวมจำนวน 142 บ่อ ส่วนบ่อน้ำตื้นแยกเป็นบ่อส่วนตัวจำนวน 11,606 บ่อ และบ่อส่วนรวมสาธารณะจำนวน 57 บ่อ ซึ่งใช้ประโยชน์ในการปลูกพืชฤดูแล้ง

ง. สภาพภูมิอากาศและการกระจายตัวของน้ำฝน

ในฤดูหนาวอุณหภูมิต่ำสุดของอำเภอสันป่าตองประมาณ 4 ถึง 5 องศาเซลเซียส ซึ่งอยู่ในช่วงระหว่างปลายเดือนธันวาคม ถึงต้นเดือนมกราคม ส่วนในฤดูร้อนนั้นจะร้อนมากในช่วงเดือนเมษายน เดือนพฤษภาคม และเดือนมิถุนายน โดยมีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 27 ถึง 29 องศาเซลเซียส

ส่วนสถิติปริมาณน้ำฝนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 ถึง 2537 โดยเฉลี่ยฝนตกน้อยในเดือนธันวาคม ถึงเดือนมีนาคม คือเฉลี่ยเดือนมกราคมฝนตกประมาณ 4.6 มิลลิเมตร ทำให้ในช่วงดังกล่าวเกษตรกรจะประสบภาวะขาดแคลนน้ำในการปลูกพืช รวมทั้งการชลประทานไม่ได้ผล แต่ทั้งนี้ฝนจะตกมากในช่วงประมาณเดือนสิงหาคม ถึง เดือนตุลาคม โดยเฉลี่ยเดือนกันยายนฝนจะตกประมาณ 186.3 มิลลิเมตร

จ. ภัยธรรมชาติ

ในด้านภัยธรรมชาติ ในพื้นที่อำเภอสันป่าตองนั้นโดยปกติประชากรจะไม่ประสบภัยธรรมชาติที่รุนแรง แต่เกษตรกรจะประสบภาวะฝนแล้งในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนมิถุนายนของทุกปี ทำให้ข้าวนาปรังซึ่งปลูกมากในตำบลแม่ก้าและตำบลท่าวังพร้าวขาดน้ำทำให้ได้ผลผลิตไม่เต็มที่ ส่วนภาวน้ำท่วมนั้น ส่วนใหญ่จะท่วมในฤดูฝนแต่ไม่ได้ท่วมทุกปี โดยตำบลที่มีกประสบปัญหาน้ำท่วมได้แก่ ตำบลแม่ก้า ตำบลทุ่งด้อม ตำบลท่าวังพร้าว และตำบลทุ่งสะโตกในบางหมู่บ้าน

1.6.5 การเกษตรและการใช้ที่ดินทางการเกษตร

ในส่วนนี้เป็นการกล่าวถึงการถือครองที่ดินทำกินของเกษตรกรอำเภอสันป่าตอง และการใช้ที่ดินในการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ ชนิดพืชเศรษฐกิจที่เกษตรกรปลูกในรอบปี รวมถึงแหล่งเงินทุนที่สำคัญของเกษตรกรในอำเภอสันป่าตอง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. การถือครองที่ดินทำกิน

จากข้อมูลเกี่ยวกับการถือครองที่ดินทำกินของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ปี พ.ศ.2538 พบว่า จากครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด 12,750 ครัวเรือนนั้น เป็นครัวเรือนเกษตรกรที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองจำนวน 9,994 ครัวเรือน หรือร้อยละ 78.4 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด ในจำนวนนี้มีเกษตรกรจำนวน 1,586 ครัวเรือนที่ต้องเช่าที่ดินทำกินเพิ่ม ขณะเดียวกันครัวเรือนเกษตรกรอีกจำนวน 2,756 ครัวเรือนไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ส่วนเรื่องขนาดของที่ดินทำกินโดยรวมเกษตรกรในพื้นที่ที่มีที่ดินทำกินขนาดเล็กขนาดไม่เกิน 20 ไร่ ซึ่งส่วนใหญ่เกษตรกรจำนวน 8,121 ครัวเรือนถือครองที่ดินไม่เกิน 5 ไร่ (ตาราง 1.8)

ตาราง 1.8 : การถือครองที่ดินทำกินของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2538

(หน่วย : ครัวเรือน)

ตำบล	การถือครองที่ดินทำกิน			ขนาดที่ดินทำกิน		
	มีที่ดินทำกิน	มีที่ดินทำกิน แต่เช่าเพิ่ม	ไม่มีที่ดิน ทำกิน	1 ถึง 5 ไร่	6 ถึง 10 ไร่	11ไร่ขึ้นไป
ยูหว่า	438	94	203	488	221	26
บ้านกลาง	1,592	223	261	1,191	258	49
สันกลาง	415	18	213	508	218	26
ทุ่งด้อม	603	100	349	945	114	7
มะขามหลวง	1,404	413	348	739	289	24
ทุ่งสะโตก	543	225	365	1,715	274	66
แม่ก้ำ	835	277	621	758	221	54
ท่าวังพร้าว	470	n.a.	202	289	187	43
บ้านแม่	1,059	162	177	397	216	39
น้ำป่อหลวง	1,049	74	17	1,091	216	11
รวม	8,408	1,586	2,756	8,121	2,214	345

ที่มา : แนวทางพัฒนาเกษตรอำเภอสันป่าตองประจำปี พ.ศ.2538

ข. การใช้ที่ดินทำกิน

ลักษณะของดินในพื้นที่อำเภอสันป่าตองนั้นส่วนใหญ่จะเป็นชุดดินหางดง รองลงมาคือ ชุดดินสันทราย และชุดดินโคราชตามลำดับ ซึ่งดินหางดงและสันทรายเหมาะสำหรับการปลูกข้าว ส่วนดินโคราชเหมาะสำหรับการปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก และพืชไร่

ดังนั้นอำเภอสันป่าตองใช้ที่ดินในการทำนามากที่สุด โดยตำบลยู่หว่านเป็นพื้นที่ที่มีปลูกข้าวเจ้ามากที่สุด และตำบลทุ่งสะโตกปลูกข้าวเหนียวมากที่สุด สำหรับพื้นที่ที่ปลูกถั่วเหลืองนั้นโดยมากปลูกในตำบลมะขามหลวง ไม้ผลที่ปลูกมากคือ ลำไย รองลงมาคือ ลิ้นจี่และมะม่วง พื้นที่ที่ปลูกลำไยมากที่สุด คือ ตำบลมะขามหลวง ตำบลมะขุนหวาน ตำบลแม่ก้า ตำบลบ้านแม่ ตำบลท่าวังพร้าว ตำบลยู่หว่าน มะม่วงปลูกมากที่ตำบลน้ำบ่อหลวง และลิ้นจี่ปลูกมากในตำบลยู่หว่าน สำหรับพืชผักที่ปลูกมาก ได้แก่ ผริก ผักชี กระถั่ว กระหล่ำปลี กระหล่ำดอก และผักกาดจ้อน โดยตำบลที่ไม่มีมีการปลูกพืชผักเลยคือ ตำบลยู่หว่านและตำบลสันกลาง ส่วนกระเทียมปลูกมากที่ตำบลแม่ก้า และหอมหัวใหญ่ มีพื้นที่ปลูกไม่มาก ปลูก 2 ตำบลคือ ตำบลบ้านแม่ และตำบลทุ่งสะโตก

ทั้งนี้ในปีการเพาะปลูก พ.ศ.2539/40 จากพื้นที่ทางการเกษตรทั้งหมดจำนวน 78,202 ไร่ นั้นเกษตรกรมีการใช้ที่ดินในการเกษตรดังต่อไปนี้

พื้นที่ทำนา	41,763	ไร่
พื้นที่ปลูกพืชไร่	16,471	ไร่
พื้นที่ปลูกไม้ผล	13,991	ไร่
พื้นที่ปลูกพืชผัก	5,949	ไร่
พื้นที่ปลูกไม้ดอก	28	ไร่

ค. พืชเศรษฐกิจ

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอสันป่าตองมีอยู่หลายชนิดด้วยกัน รายละเอียดของช่วงระยะเวลาในการใช้ที่ดินปลูกพืชแต่ละชนิด แสดงได้ดังตาราง 1.9

ข้าวนาปี	ช่วงเวลาที่มีการปลูกคือ เดือนสิงหาคม ถึง เดือนพฤศจิกายน
ถั่วเหลือง	ช่วงเวลาที่มีการปลูกคือ เดือนสิงหาคม ถึง เดือนเมษายน
ข้าวนาปรัง	ช่วงเวลาที่มีการปลูกคือ เดือนมกราคม ถึง เดือน เมษายน
กระเทียม	ช่วงเวลาที่มีการปลูกคือ เดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนมีนาคม

พืชผัก	ช่วงเวลาที่มีการปลูกคือ เดือนมกราคม ถึง เดือนพฤษภาคม
หอมหัวใหญ่	ช่วงเวลาที่มีการปลูกคือ เดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนกุมภาพันธ์
ข้าวบาเลย์ในนา	ช่วงเวลาที่มีการปลูกคือ เดือนพฤศจิกายน ถึง เดือนมีนาคม
มันฝรั่ง	ช่วงเวลาที่มีการปลูกคือ เดือนธันวาคม ถึง เดือนมีนาคม

ง. แหล่งเงินทุนของเกษตรกร

ในอำเภอสันป่าตองมีแหล่งเงินทุนที่สำคัญของเกษตรกรอยู่ 5 แหล่ง คือ

- (1) สหกรณ์การเกษตร
- (2) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
- (3) ธนาคารกรุงเทพจำกัด
- (4) ธนาคารกรุงไทยจำกัด
- (5) ธนาคารกสิกรไทย

เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 60 กู้เงินจากสหกรณ์การเกษตรสันป่าตอง อีกร้อยละ 40 กู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์และอื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของสองหน่วยงาน คือ สหกรณ์การเกษตร และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

ส่วนสภาพทางสังคม ประชากรอำเภอสันป่าตองมีสภาพความเป็นอยู่ในลักษณะที่ดี คือ มีการอยู่ดีกินดี ทั้งนี้เนื่องจากมีอาหารอุดมสมบูรณ์และไม่อยู่ในดินทุรกันดาร ประชากรส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ และจบการศึกษาในระดับประถมศึกษาภาคบังคับ มีการสืบทอดขนบธรรมเนียม ประเพณีที่สำคัญมาจนถึงปัจจุบัน อำเภอสันป่าตองเป็นอำเภอหนึ่งที่ประสบความสำเร็จในด้านการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประกอบกับมีองค์การบริหารส่วนตำบลที่เข้มแข็ง และประชาชนให้ความร่วมมือกับทางราชการเป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามยังมีเกษตรกรจำนวนมากที่ประสบปัญหาในด้านการประกอบอาชีพเช่นกัน

ตาราง 1.9 : ช่วงระยะเวลาการใช้ที่ดินสำหรับการปลูกพืชเศรษฐกิจของอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ชนิดพืช / เดือน	มกราคม	กุมภาพันธ์	มีนาคม	เมษายน	พฤษภาคม	มิถุนายน	กรกฎาคม	สิงหาคม	กันยายน	ตุลาคม	พฤศจิกายน	ธันวาคม
ข้าวในปี								↓	↑		↑	
ข้าวนาปรัง	↓	↑		↑				↓				↑
ถั่วเหลือง	↓	↑		↑				↓			↑	↑
กระเทียม	↓	↑		↑				↓			↑	↑
พืชผัก	↓	↑		↑				↓			↑	↑
หอมหัวใหญ่	↓	↑		↑				↓			↑	↑
ข้าวบาเลย์ในนา	↓	↑		↑				↓			↑	↑
มันฝรั่ง	↓	↑		↑				↓			↑	↑

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอสันป่าตอง พ.ศ.2539

1.7 องค์ประกอบวิทยานิพนธ์

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้จัดแบ่งเนื้อหาในการศึกษาออกเป็นบทดังต่อไปนี้

บทที่ 1 บทนำ เป็นการชี้ให้เห็นที่มาและความสำคัญของปัญหาที่ทำการศึกษา วัตถุประสงค์ของการศึกษา ขอบเขตในการศึกษา ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา คำจำกัดความของคำที่ใช้ในการศึกษา รวมถึงสภาพทั่วไปของพื้นที่ที่ทำการศึกษา

บทที่ 2 ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการกล่าวถึงกรอบแนวคิดทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับการใช้ที่ดินทำกิน และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ที่ดินทางการเกษตร ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกิน รวมถึงสมมุติฐานของการศึกษา

บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย เป็นการกล่าวถึงระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัยซึ่งประกอบด้วย ประชากรและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างการวิจัยทั้งในระดับตำบลและหมู่บ้าน การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนกล่าวถึงแบบจำลองที่ใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

บทที่ 4 ข้อมูลเบื้องต้นของครัวเรือนตัวอย่างการวิจัย ได้นำเสนอในรูปของคำร้อยละและค่าเฉลี่ย โดยแยกเป็นสามส่วน คือ ส่วนแรก ข้อมูลทางด้านประชากรของครัวเรือน เป็นการอธิบายถึงลักษณะครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่ทำการศึกษา ส่วนที่สอง ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจของครัวเรือน เป็นการอธิบายถึงลักษณะทางรายได้ รายจ่าย และมูลค่าสินทรัพย์ ตลอดจนภาวะหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างการวิจัย และส่วนที่สาม ข้อมูลทางด้านขนาดและแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินของครัวเรือน เป็นการอธิบายถึงการถือครองที่ดินทำกินและการใช้ที่ดินทางการเกษตรของเกษตรกรตัวอย่างการวิจัย

บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย เป็นการนำเสนอผลการศึกษา โดยจัดแบ่งออกเป็นสามส่วน ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาก็คือ ส่วนแรก เป็นผลการวิเคราะห์แบบแผนการใช้ที่ดินทำกินของเกษตรกร ส่วนที่สอง เป็นผลการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินของเกษตรกรในพื้นที่ที่ดำเนินการศึกษา และส่วนที่สาม เป็นผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการใช้ที่ดินทางการเกษตร เพื่อเปรียบเทียบผลตอบแทนสุทธิระหว่างเกษตรกรกลุ่มที่มีการเปลี่ยนแปลงกับไม่มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการใช้ที่ดินทำกินเป็นสวนลำไย

บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ เป็นการกล่าวถึงข้อสรุปเกี่ยวกับลักษณะเบื้องต้นของ
ครัวเรือนตัวอย่างการวิจัย ข้อสรุปผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การศึกษา ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
เพื่อให้เกษตรกรมีการใช้ที่ดินทำกินให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และกล่าวถึงข้อจำกัดในการศึกษา
เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งต่อไปในอนาคต

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University